

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Cursus Theologicus

Gormaz, Juan Bautista

Augustae Vindelicorum, 1707

Sect. 2. Solvuntur opposita.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81950](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81950)

positam, ne omittat actum: atqui ita procedere à voluntate, cæteris paribus est procedere à voluntate magis intrinsecè, seu magis à sua ipsius determinatione, ac proinde magis perfectè in ratione voluntarii; ergo &c.

61. Fir 3. Hanc formalitatem actus liberi procedendi ab intrinsecò ratione determinationis liberæ voluntatis, nequaquam æquivalere conatui voluntatis, quo elicit actum necessarium erga Deum ex perfectione cognitionis. Ratio ex dictis est, quia quando liberè elicit actum, aut ex imperfectione cognitionis, aut ex libera determinatione voluntatis, non tam intendit se unire voluntas cum objecto amato, quàm cum elicit actum amoris necessarium erga Deum ex perfectione cognitionis, cum tunc perfectius cognoscat finem ultimū suum, in quem toto conatu, quo potest, rapitur. Neque per cognitionem imperfectam potest representari bonitas, in qua suum ultimum finem reponat voluntas, quæ tam moveat & rapiat, quàm divina bonitas per cognitionem perfectam ad amorem necessitantem representata, ut constat ex 1. Cor. 2. ubi dicitur: *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ preparavit Deus iis, qui diligunt illum*; ergo in eo casu amor necessarius tum in ratione procedendi ab intrinsecò, tum in ratione intentionis, seu nobilitatis actus procedit magis perfectè in ratione voluntarii, quàm actus liber.

SECTIO II.

Solvuntur opposita.

62. Objic. 1. D. Thomas 1. 2. quæst. 6. art. 2. in corp. ait: *Perfectam igitur cognitionem finis sequitur voluntarium secundum rationem perfectam prout scilicet apprehensio sine, aliquis potest deliberans de sine, de iis, quæ sunt ad finem moveri in finem, vel non moveri*: Sed quod fit cum deliberatione, est liberum; ergo in via D. Thomæ voluntarium perfectum est idem, quod liberum; ac proinde voluntarium liberum in ratione voluntarii est perfectius, quàm necessarium. Confir. 1. D. Thomas eadem quæst. & art. ad 3. ait: *Laus & vituperium consequuntur actum voluntarium secundum perfectam rationem voluntarii*; sed laus & vituperium non consequuntur, nisi ad actus liberos: creatura enim, quæ necessario agit, vel agitur, nullam meretur laudem, aut vituperium; ergo &c. Confir. 2. D. Thomas sæpe asserit actus notionales in Deo non esse voluntarios, quia necessarii sunt; ergo ratio voluntarii non reperitur in actibus necessariis, vel saltem non reperitur æquè perfectè, ac in liberis.

63. Resp. conc. maj. in sensu D. Thomæ, apponens exemplum in voluntario non necessario ex imperfectione cognitionis, & conc. min. dist. consequens. Voluntarium perfectum ex perfectione dominii, conc. ex perfectione voluntarii neg. consequentiam. Explico distinctionem. Dupliciter potest voluntas circa objectum se ex-

ercere, nimirum vel perfectè ex perfectione dominii, quo potest actum elicere, vel omittere; vel perfectè in ratione voluntarii, prout potest cum majori, vel minori inclinatione intrinseca, & conatu actum elicere: unde si voluntas necessitata sit ex perfectione cognitionis, cum tunc eliciat actum ex majori inclinatione intrinseca, & conatu ex dictis à num. 54. se exercebit perfectius in ratione voluntarii: at cum necessitata sit, non se exercebit perfectius in ratione dominii. E contra quando esset libera ex imperfectione cognitionis, cum non ab altero, sed à se ipsa determinaretur, operaretur perfectius in ratione dominii; verum ut non determinaret cum æquali conatu, & intrinseca inclinatione, exinde non se determinaret perfectius in ratione voluntarii. Quod evidenter patet in actu amoris, quo Deus non quidem liberè, sed necessariò se amat: quomobrem nihil refert, quòd actus liber habeat perfectionem dominii, quam non habet actus necessarius, quod in eo textu intendit D. Thomas, ne ex alio capite actus necessarius sit perfectior in ratione voluntarii, quàm liber.

64. Insuper D. Thomas in eo loco citato non comparat voluntarium liberum cum necessario ex perfectione cognitionis, ut legenti constabit, sed cum necessario ex imperfectione cognitionis, prout voluntarium se extendit ad pueros, amentes, & bruta, quæ non habent cognitionem formalem finis, quam quidem habent alli, qui rationabiliter, & liberè operantur; cum autem tale voluntarium liberum non solum in ratione dominii, sed etiam in ratione voluntarii perfectius sit eo altero voluntario necessario; exinde D. Thomas vocat hoc voluntarium liberum perfectius voluntario necessario. Quinimò istud solum vocat perfectum: alterum verò non quidem perfectum, sed imperfectè voluntarium, ut constat ex verbis D. Thomæ citatis num. 12. & 28. Exinde ad primam Confir. conc. maj. & dist. min. Laus, & vituperium sequuntur voluntarium perfectum aliquod, conc. omne voluntarium perfectum, nego minor. & consequentiam. Nam licet omne voluntarium liberum sit perfectè voluntarium; at omne perfectè voluntarium non est liberum, ut à num. 7. Ad 2. Confir. dist. ant. Non esse voluntarios sumpto voluntario in propria sua significatione, de qua agimus, nego sumpto voluntario pro libero modo, quo sæpe sumitur à D. Thomæ, conc. ant. & neg. consequentiam. Ratio est, quia sub nomine voluntarii juxta phrasim Scripturæ, qua sæpe utitur D. Thomas, comprehenditur liberum. Sic Jacobi 1. *Voluntariè genuit nos verbo veritatis*. Ubi ly voluntariè pro libero sumitur, cum Deus omnino liberè nos genuerit. Verum hæc acceptio non est illa, de qua in præsentem agimus; agimus enim de ratione voluntarii secundum conceptum metaphysicum requisitum ad voluntarium, qui quidem non solum se extendit ad liberum, sed etiam comprehendit perfectè voluntarium,

tarium, ut docet ipse D. Thomas locis supra citatus.

65. *Objic. 2.* Modus operandi liberè est perfectior modo operandi necessario: ergo voluntarium liberum perfectius est in ratione voluntarii, quam necessarium. *Prob. ant.* Modus operandi liberè convenit rationali creaturæ secundum perfectionis gradum, quo ab irrationalibus distinguitur; sed operatio ex gradu perfectionis, quo creatura rationalis ab irrationali distinguitur, est modus perfectius operandi; ergo &c. *Resp. dist. ant.* Modo operandi necessario ex imperfectione cognitionis, conc. operandi ex perfectione cognitionis, neg. ant. & consequentiam. *Ad Prob. dist. maj.* Quo distinguitur sufficienter, conc. quo unice distinguitur, nego maj. & dist. min. neg. consequentiam. Ratio est, quia creatura rationalis non solum distinguitur ab irrationalibus ex eo, quod possit liberè operari; sed etiam ex eo, quod possit necessario Deum intuitivè visum diligere; ideoque cum ista sit maior creaturæ perfectio, exinde distinguitur ab irrationalibus per istum tamquam per perfectiorem modum operandi, & per libertatem tamquam per modum operandi minus perfectum. Sic homo quàm animal sufficienter distinguitur à lapide; at non unice, neque magis perfectè, cum distinguitur etiam, & quidem magis perfectè per prædicatum rationalis. Pariter ergo in nostro casu.

66. *Objic. 3.* Voluntarium liberum est magis ab intrinseco & ex perfectiori cognitione, quam voluntarium necessarium: ergo est magis perfectum in ratione voluntarii, quam necessarium. *Confir.* voluntas se determinans ad voluntarium liberum, se determinat à se ipsa, & à nullo alio extrinseco; quando verò se determinat ad voluntarium necessarium non quidem à se ipsa sola, sed ab extrinseco etiam determinatur; atqui operatio proveniens à voluntate ex se ipsa, & à nullo extrinseco determinata est magis ab intrinseco, & ex majore perfectione cognitionis; ergo &c.

67. *Resp. dist. ant.* aliquid voluntarium liberum, conc. omne voluntarium liberum, nego ant. & consequentiam. Ratio est, quia voluntarium liberum circa objecta creata cæteris paribus magis ab intrinseco est, & ex perfectiori cognitione, quam alia voluntaria necessaria circa objecta creata, qualia sunt, quæ reperiuntur in moribus primò primis. Unde respectivè ad ista voluntaria, voluntarium liberum est perfectius in ratione voluntarii, & ex perfectiori cognitione, quam necessarium ex num. 59. Ceterum, si comparemus voluntarium liberum cum voluntario necessario, ad quod ex perfectione cognitionis necessitatur voluntas, voluntarium liberum in hoc casu non est tam ab intrinseco, neque ex tam perfecta cognitione, quam necessarium, ut constat à num. 54. *Ad Confir. dist. maj.* Se determinat à se ipsa cum æquali semper inclinatione, conatu, & intensiōne, nego, absque æquali inclinatione, conatu, &

intensiōne, conc. maj. & dist. min. neg. consequentiam. Ratio est, quia quando voluntas ex perfectione cognitionis necessitatur ad Deum diligendum, necessitatur ad id, ad quod ipsa sponte sua rapitur, atque ex toto sua conatu tendit. Quod non ita contingit in actu libero; ac proinde in eo casu est magis ab intrinseco voluntatis ea necessaria operatio, quam in casu indifferentiæ esset ab intrinseco operatio libera. Ex dictis

Fit 1. Aliquod voluntarium necessarium esse perfectius aliquo voluntario libero: pariterque aliquod voluntarium liberum esse perfectius aliquo voluntario necessario. Ratio est, quia amor beatificus necessarius perfectior est in ratione voluntarii, quam quivis alter actus voluntatis liber: tum etiam actus dilectionis Dei liber in via perfectior est in ratione voluntarii actibus necessariis in via elicitis ex imperfectione cognitionis non deregentis malitiam latentem in objecto, (ex qua ignorantia voluntas necessitatur ad illius amplexionem) quantumvis rem ipsam, ut sæpe contingit, & satis constat ex dictis: sed in hoc stat, quod aliquod voluntarium liberum sit perfectius aliquo voluntario necessario: atque similiter, quod aliquod voluntarium necessarium sit perfectius aliquo voluntario libero; ergo &c. Quamobrem voluntarium necessarium solum dicitur ex genere suo perfectius libero, quatenus inter necessaria datur aliquod voluntarium necessarium perfectius in ratione voluntarii, quocumque voluntario libero, quod inter voluntaria libera reperitur.

Fit 2. Actum necessarium proveniente non quidem à causa necessaria, sed à causa necessitata cæteris paribus non esse tam ab intrinseco, quam actum proveniente non solum à causa necessitata, verum etiam necessaria. Ratio est, quia actus à causa necessitata proveniens potest esse in ordine ad objectum, quod neque est finis, neque supplementum intrinseci finis talis causæ: secus autem actus proveniens à causa necessaria, ut constat ex num. 52, atqui actus proveniens à causa, quo causa in suum finem tendit, est magis ab intrinseco, ac proinde perfectior in ratione voluntarii ex præcognitione perfecta, quam actus, quo causa ex imperfectione cognitionis neque tendit in finem suum, neque in finis sui supplementum, sed vel in objectum citra vel contra ipsius finem; ergo actus proveniens à causa necessaria cæteris paribus est magis ab intrinseco, quam alter, qui non quidem à causa necessaria, sed à causa necessitata proveniat.

Fit 3. Inclinationem voluntatis ad aliquem actum, vel objectum, aliquando esse intrinsecam voluntati, sive innatam, & identificatam cum ipsa, nimirum quando voluntas ex natura sua appetit bonum magis, vel minus pro quantitate boni: aliquando verò esse extrinsecam, nimirum quando voluntas propendet in bonitatem ab

ab extrinseca præcipuè determinatione inclinata, v.g. ab habitu acquisito ad similes actus inclinante, vel à cogitationibus representantibus convenientiam, delectabilitatem, aut utilitatem in objecto, diminuendo vires voluntatis ad oppositum, in quod ex natura sua magis propendet: cum autem ab inclinatione voluntatis intrinseca procedat præcipuè affectiva voluntatis tendentia in objectum, hæc voluntatis inclinatio multò magis, quàm extrinseca

deservit ad augendum voluntarium. Unde si aliquando voluntas magis intensè prorumpit in actum, ad quem est necessitata, non tam conformem suæ naturali inclinationi, tunc augetur etiam per accidens ratio voluntarii, licet per se frequenter ab altera augeatur inclinatione.

* * *

DISPUTATIO IV.

DE VOLUNTARIO IMPLICITO RATIONE IGNORANTIÆ.

71. Vix est ulla in toto isto tractatu difficultas, cujus resolutio ad eò communis sit inter Catholicos, cujusque explicatio ad eò difficilis. Constat enim ex dictis, ad voluntarium explicatum requiri & cognitionem, & affectum explicitos voluntatis; proindeque ad voluntarium implicitum requirentur & cognitio, & affectus implicitè; qui quidem alio loquendi modo dici solent ex vincibili ignorantia subsecuti, vel in effectibus virtualiter perseverantibus à præterita cognitione, & affectu descendentibus, atque frequenter cum formidine, scrupulo, aut remorsu conscientiæ. Quamobrem opus est inquirere, circa quæ possit agens rationale habere vincibilem, aut invincibilem ignorantiam, & quid ipsa præstet, ut effectus ab illa subsecuti, non modo sint in sua causa culpabiles; sed etiam in se ipsis formaliter imputabiles per liberam implicitam agentis voluntarietatem. Ignorantia autem considerari potest vel circa ea, quæ sunt juris naturæ, vel circa ea, quæ sunt contra jus non naturale, sed positivum, de quibus omnibus, ut majori, qua possimus, claritate agamus, sic

SECTIO I.

De Præquisitis ad Controversiam.

72. Supp. 1. Ignorantiam in ordine ad mores, de qua præsentè agimus, aliam esse vincibilem, aliam invincibilem; culpabilem, & inculpabilem. Ignorantia vincibilis, & culpabilis est, quæ mala fide habetur, vel propter omissionem imputabilem debitæ diligentiae in inquirenda veritate, vel propter imprudentiam, temeritatem, & inconsiderationem in judicando, vel propter animi passionem irrationabilem, cui inordinatè attenditur potius, quàm veritati, & rationi, vel

R. P. Gormaz Theolog. Tom. 1.

propter affectatam resolutionem sic judicandi contra motiva longè præponderantia in oppositum, positivè nolente homine intelligere, ut bene agat: sed sibi obcæcare oculos mentis, ut pro libito agat, prætermittit DEI, rectæque rationis lege, quæ debet esse creaturæ rationali regula operandi: & talis ignorantia circa mores dicitur error culpabilis; quamvis error in communi sumptus, prout præscindit ab errore circa, vel extra mores apud Philosophos hodie accipitur pro quolibet judicio falso. Quomodo autem distinguatur ab ignorantia strictè loquendò, constabit num. 74.

73. Invincibilis, & inculpabilis ignorantia est illa, quæ habetur bona fide ab homine, qui inde ex desiderio, intelligendi veritatem facit quod moraliter potest, & debet respectivè pro qualitate, nimirum operis, & operantis, ut rectè intelligat, & operetur secundum legem DEI, & nihilominus quamvis prudentialiter, hoc est, ex motivis sibi præponderantibus non imprudenter judicet, sic in rei veritate non est, quod judicat, cum potius aut sit re ipsa malum, illicitum, & contra legem directam DEI, quod ipse sic judicat bonum, aut è converso in rei veritate sit bonum, licitum, & divinæ legi conforme, quod ipse judicat malum, illicitum, & divinæ legi contrarium.

74. Suppono secundò. Ignorantiam (idem suo modo esto de errore) aliam esse *juris*, aliam verò *facti*. Ignorantia juris est illa, qua ignoratur aliquod jus: ignorantia facti est illa, qua ignoratur, rem, quam facis, esse eam, quam aliunde scis esse contra jus. Explicatur exemplo. Judicat homo hæc, talia verba esse ex se juratoria, aut mendacia, cum revera non sint: aut judicat non esse, cum revera sint: talis enim est ignorantia facti, seu in facto; judicat alter verba ex se esse juratoria, five mendacia, ut revera sunt; at judicat mentiri, aut pejerare in defensionem proximi, aut

Y y

mi,